

SOS DJEČIJA
SELA
BOSNA I HERCEGOVINA

**PRIJEDLOG
METODOLOGIJE I PLANA RADA
ZA EKSTERNU EVALUACIJU
STRATEGIJE UNAPREĐENJA SOCIJALNE ZAŠTITE DJECE BEZ RODITELJSKOG STARANJA
U REPUBLICI SRPSKOJ
2015.-2020. GODINE**

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Ključni aspekti evaluacije	3
3. Metodološki pristup	4
3.1. Proces prikupljanja primarnih podataka	5
3.2. Proces analize ključnih nalaza evaluacije	5
3.3. Priprema nacrtu evaluacionog izvještaja	5
3.4. Prezentovanje nacrtu evaluacionog izvještaja ključnim akterima.....	6
3.5. Finalizacija evaluacijskog izvještaja	6

1. Uvod

SOS Dječija sela Bosna i Hercegovina od 1994. godine, kao nepolitična, nevladina organizacija u svojim programima podržavaju proces deinstitutionalizacije, promoviraju porodice i to pružajući alternativnu brigu u porodičnom modelu brige za djecu i mlade bez roditeljskog staranja, pružajući psiho-socijalnu i drugu podršku za porodice pod rizikom od izdvajanja djece s ciljem prevencije napuštanja djece i implementacijom projekata usmjerenih na osnaživanje mladih ljudi, posebno mladih koji se spremaju za napuštanje javne brige.

U uskoj saradnji sa lokalnim vlastima i relevantnim ministarstvima, SOS Dječija sela Bosna i Hercegovina rade na jačanju kapaciteta profesionalaca koji direktno rade sa porodicama, djecom i mladima te na razvoju, unapređenju i provedbi zakonskih i podzakonskih dokumenata usmjerenih na prava djece.

Programe SOS Dječijih sela Bosna i Hercegovina provodi 141 profesionalac i to u Mostaru, Sarajevu, Goraždu, Maglaju, Gračanici, Tuzli i Srebrenici.

Ovaj dokument sadrži prijedlog opisa metodološkog pristupa i okvirni plan rada za proces nezavisne evaluacije postignuća u implementaciji Strategije unapređenja socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja 2015-2020 (nadalje Strategija), usaglašen u partnerstvu između Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i SOS Dječijih sela Bosna i Hercegovina. Strategija je na raspolaganju na <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/MZSZ/Documents/STRATEGIJA%20UNAPREDJENJA%20SOCIJALNE%20ZASTITE%20DJECE%20BEZ%20RODITELJSKOG%20STARANJA.pdf>

Metodologija je osmišljena i dizajnirana u skladu sa pravilima participatorne evaluacije prema OECD DAC kriterijima za evaluaciju¹, poštujući principe standardizirane Metodologije za integrirano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO) u Bosni i Hercegovini, te uključuje osnovne elemente navedene u članovima 28 i 29 nacrtu Zakona o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj.

Osnovni zadatak je sprovesti nezavisnu evaluaciju Strategije unapređenja socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja u Republici Srpskoj 2015.-2020. godine. Sama svrha evaluacije jeste osigurati uvid u nivo i kvalitet provedbe Strategije, nivo ostvarenja strateških ciljeva, unapređenje kvaliteta institucionalnih, organizacionih i drugih kapaciteta u sistemu socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja Republike Srpske te u naučene lekcije i prepoznate dobre prakse.

2. Ključni aspekti evaluacije

Nezavisna evaluacija Strategije će dati konkretne odgovore na sljedeće aspekte:

- Do koje mjere su strateški ciljevi postignuti i koji je napredak prepoznat tokom provedbe Strategije?
- Do koje mjere su strateški ciljevi i programski prioriteti još uvijek relevantni u poređenju sa inicijalno definisanim problemima zbog uticaja nepredviđenih okolnosti (npr. COVID 19 pandemija)?
- Do koje mjere je akcioni plan bio efektivan sa aspekta planiranih strateških ciljeva?
- Do koje mjere su resursi efektivno iskorišteni?
- Do koje mjere su efekti strateških intervencija korisni sa aspekta ciljnih grupa definisanih strategijom?
- Do koje mjere su rezultati strateških intervencija održivi?
- Do koje mjere su postojeći institucionalni i organizacioni kapaciteti svih aktera uključenih u provedbu Strategije bili adekvatni za njenu uspješnu realizaciju?
- Do koje mjere je implementacija Strategije prepoznatljiva u svakodnevnoj praksi?
- Koje su prepoznate "dobre prakse" i iskustva koja su vrijedna za buduće procese planiranja i unapređenja socijalne zaštite u Republici Srpskoj?

Obzirom da će samim pristupom biti određen individualni pristup, te imajući u vidu da je evaluacija „živi proces“ koje može doživjeti dopune tokom terenskog rada, predložena metodologija ostavlja mogućnost

¹ Na raspolaganju na <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

da u toku evaluacije gore navedenu listu proširimo dodatnim aspektima koju vrijedi analizirati i prezentirati u evaluacijskim izvještajima, a u skladu sa komentarima ključnih aktera analize.

3. Metodološki pristup

Evaluacija postignuća Strategije će se provesti se u saradnji sa predstavnicima Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i odgovornim osobama tokom provedbe Strategije, u skladu sa participativnim pristupom. Ovakvim provođenjem evaluacije Strategije u proces će se uključiti različite zainteresirane strane – od prikupljanja i analize podataka, do formulisanja zaključaka i preporuka. Metode opisane u ovom poglavlju ilustruju kako će se participatorni pristup evaluaciji provesti u praksi.

U prvom koraku evaluacije analiziraće se:

1. Raspoloživa dokumentacija, informacije, planovi i izvještaji vezani za provedbu Strategije
2. Ključni interni dokumenti i akti nosioca izrade I implementacije Strategije u skladu s njihovom raspoloživošću i procjenom ključnih aktera,
3. Kvantitativni I kvalitativni podaci prikupljeni kroz pomoćni alat koji će razviti konsultant fokusiran na realizaciju ciljeva i aktivnosti I kroz direktne intervju sa relevantnim akterima za provođenje Strategije,
4. Upitnik, odnosno skale procjene koji će razviti konsultant za procjenu efikasnosti predviđenih aktivnosti, kao i za procjenu institucionalnih i organizacionih kapaciteta za implementaciju Strategije.

Informacije neophodne za evaluaciju podrazumijevaju:

- Usvojenu Strategiju sa pripadajućim dokumentima,
- Akcioni plan implementacije Strategije ako su na raspolaganju;
- Izvještaj nakon obavljenih edukacija;
- Razvijeni i potpisani protokoli u skladu sa Strategijom;
- Relevantni zakonski i podzakonski akti;
- Godišnji izvještaji o implementaciji Strategije;
- Statistički podaci (podaci dostupni iz posojeće baze podataka nadležnih institucija, te podaci prikupljeni kreiranim alatima i intervjuima), kod obrade i interpretacije podataka prevladava teorijska analiza - analiza sadržaja i deskriptivna statistika

Dodatno, pored gore navedenog, pregledanjem dodatnih informacija prikupljenih iz drugih ključnih internih dokumenata i akata mogu se dodatno i objektivnije razumjeti i procijeniti postignuća u primjeni Strategije, što će se naknadno dogovoriti sa kontakt osobama.

Nadalje, u svrhu prikupljanja informacija za procjenu efekata implementacije Strategije, u toku evaluacije se treba razviti ili modifikovati set alata² čija je namjena da se kvantifikuju i sumiraju ključni podaci vezani za implementaciju predviđenih ciljeva i aktivnosti, a čime se može procijeniti efektivnost i efikasnost sprovedenih strateških intervencija te ocijeniti postignuće sa aspekta postizanja predviđenih ciljeva. Odabrani konsultant/i bi bili u obavezi da pripreme adekvatan alat te daju uputstva akterima za popunjavanje ove tabele. Okvirni termin za popunjavanje tabele je 10 dana od dana prijema uputstava za popunjavanje tabele.

Takođe, dio definisanog metodološkog pristupa, u procesu evaluacije je sprovođenje i procjena postignuća na operativnom nivou (poređenje realizovanog u odnosu na inicijalne predviđene aktivnosti).

Za prikupljanje ovih podataka konsultant/i će, nakon dostavljenih podataka o planiranim aktivnostima predviđenih strategijom, razviti odgovarajuću tabelu i predati je akterima na radionici.

U svrhu prikupljanja povratnih informacija, pojašnjenja i generalnog viđenja provedbe Strategije na nivou Republike Srpske, odabrani konsultant/i bi trebali razviti i/ili modifikovati alate-upitnike za procjenu efikasnosti i efektivnosti strateških intervencija. Ove, liste pitanja o implementaciji Strategije trebaju biti razvijene za predstavnike nosioca izrade i implementacije Strategije, za predstavnike javnih institucija te

² Može se koristiti tzv. APIS i SMI tabela (Alat za praćenje implementacije strategije i tabela Sektorskih i Makro Indikatora razvoja)

eksternih aktera uključenih u provedbu aktivnosti u okviru Strategije. Upitnik će se koristiti za prikupljanje primarnih i sekundarnih informacija. Upitnici za predstavnike Ministarstva bi trebalo da sadrže pitanja o kvalitativnim aspektima u realizaciji Strategije, ključnim faktorima koji su uticali na realizaciju aktivnosti u Strategiji i određivanje prioriteta i naučene lekcije, značajna partnerstva i sl.

3.1. Proces prikupljanja primarnih podataka

Za prikupljanje primarnih podataka koristiće se četiri osnovne metode:

- Uvodna radionica sa užim krugom ključnih aktera;
- Analiza dokumentacije
- Intervjui sa predstavnicima zainteresiranih strana koji su uključeni u implementaciju Strategije
- Prikupljanje stavova i mišljenja putem upitnika, anketa, tabela.

3.2. Proces analize ključnih nalaza evaluacije

Podaci prikupljeni pregledom dokumentacije i putem intervjua analiziraće se u odnosu na sva ključna pitanja evaluacije koja su navedena uz korištenje indikatora definisanih u Strategiji. U analizi će se koristiti pristupi kako slijedi:

- Analiza promjene (*eng. change analysis*) koristiće se za poređenje postavljenih ciljeva u datom vremenskom periodu i poređenje prikupljenih podataka u odnosu na zacrtane ciljne vrijednosti – željeno stanje;
- Atributivna analiza (*eng. attribution analysis*) koristiće se u slučajevima kada je uočene promjene moguće pripisati postojanju i primjeni Strategije, npr. u poređenju sa stanjem koje je postojalo i koje bi nastavilo da postoji da Strategija nije urađena.
- Kontributivna analiza (*ili analiza doprinosa; eng. contribution analysis*) koristiće se u slučajevima kada je moguće potvrditi ili odbaciti pretpostavke o očekivanim promjenama i postignućima u primjeni Strategija (npr. pretpostavke o postignućima koje su definirane u operativnim ciljevima ili indikatorima).

3.3. Priprema nacrtu evaluacionog izvještaja

Nalazi evaluacije za sva ključna pitanja, preliminarni zaključci i preporuke će biti sumirani u Nacrtu izvještaja sa sljedećom predloženom strukturom izvještaja:

1. **Izvršni sažetak:** Kratak osvrt na ključna zapažanja i preporuke
2. **Uvod:** Osvrt na proces izrade Strategije, provedbu aktivnosti, cilj evaluacije i naredne korake
3. **Objašnjenje metodološkog pristupa:** Opis procesa, pristupa, alata, uključenih aktera, proces analize podataka
4. **Ključni aspekti evaluacije:** Obezbjediti odgovore na sljedeća pitanja:
 - Do koje mjere su strateški ciljevi postignuti i koji je napredak prepoznat tokom provedbe Strategije?
 - Do koje mjere su strateški ciljevi i programski prioriteti još uvijek relevantni u poređenju sa inicijalno definisanim problemima zbog uticaja nepredviđenih okolnosti (npr. COVID 19 pandemija)?
 - Do koje mjere je akcioni plan bio efektivan sa aspekta planiranih strateških ciljeva?
 - Do koje mjere su resursi efektivno iskorišteni?
 - Do koje mjere su efekti strateških intervencija korisni sa aspekta ciljnih grupa definisanih strategijom?
 - Do koje mjere su rezultati strateških intervencija održivi?
 - Do koje mjere su postojeći institucionalni i organizacioni kapaciteti svih aktera uključenih u provedbu Strategije bili adekvatni za njenu uspješnu realizaciju?
 - Do koje mjere je implementacija Strategije prepoznatljiva u svakodnevnoj praksi?
 - Koje su prepoznate "dobre prakse" i iskustva koja su vrijedna za buduće procese planiranja i unapređenja socijalne zaštite u Republici Srpskoj?
5. **Zaključak:** Odgovori na sljedeća pitanja:
 - Koliko je Strategija i svi dijelovi još uvijek relevantni;

- Koji je uopšteni napredak implementacije Strategije;
 - Do koje mjere su realizovane predviđene aktivnosti iz Strategije;
 - Do koje mjere su dosadašnje aktivnosti održive;
 - Koje su naučene lekcije koje mogu biti korištene u budućnosti.
6. **Preporuke:** Sa posebnim fokusom na detaljne preporuke, koje trebaju biti uzete u obzir tokom procesa izrade novog strateškog dokumenta.
7. **Aneksi:** Ključni dijelovi strateškog dokumenta i relevantnih operativnih planova i izvještaja implementacije strategijelista učesnika evaluacije; metodološki i teoretskih „pomoćni alati“ koji su korišteni tokom evaluacije-upitnici, tabele.

Konsultant/i će tokom procesa biti u redovnoj koordinaciji i komunikaciji sa kontakt osobama u Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i SOS Dječijim selima Bosna i Hercegovina, a nacrt izvještaja usaglasiti putem emaila ili na sastanku/sastancima (po potrebi).

3.4. Prezentovanje nacrta evaluacionog izvještaja ključnim akterima

Nacrt izvještaja prezentovaće se ključnim predstavnicima važnih interesnih strana u Republici Srpskoj i dogovorenim partnerima te finalizirati u skladu sa dobivenim informacijama i preporukama.

3.5. Finalizacija evaluacijskog izvještaja

Finalni izvještaj o evaluaciji Strategije sačinice se na osnovu eventualnih/dopunskih komentara i sugestija ključnih aktera na nacrt izvještaja kako je to prezentovano gore. Obim finalnog izvještaja će biti do 35 stranica bez aneksa.